

Leder - Permakulturlandbrug starter op flere steder ...

Af Mira Illeris og Esben Schultz

I Norden og mange andre steder i verden sker der en udvikling mod landbrug med stadig større, tungere og mere højteknologiske maskiner, og der findes nu i Danmark marker på over 100 hektar.

Tunge maskiner trykker jorden sammen og ødelægger jordstrukturen, og der bruges fossile brændsler til at fremstille dem og køre med dem. Jordbehandlingen overilter jorden, hvorved omsætningen af organisk materiale øges med CO₂ udledning og en dårligere dyrkningsjord til følge. De store marker med monokulturer samt anvendelse af sprøjtegifte ødelægger vilkårene for vilde dyr og planter, og hele det centraliserede fødevarer-system har en kæmpe miljøbelastning til transport, forarbejdning, emballering, køling og salg af fødevarer.

Skabelse af et nyt fødevarer-system står centralt i permakultur, netop fordi en stor del af moderne menneskers miljøbelastning kan tilskrives, hvordan vi får maden på bordet, og fordi det er igennem en forandring af landbruget, vi kan få udbredt frodige dyrkningssystemer på store arealer og således kan optage kulstof nok til at standse klimaforandringerne.

Men vores samfund er i dag skruet sådan sammen, at industrilandbruget og alle andre ganske gratis kan bruge atmosfæren som losseplads, så man uden at betale en krone for det kan lukke lige så mange tons CO₂ ud i atmosfæren, som man ønsker. Omvendt gives der ingen særlige tilskud til kulstoflagrende og maskinfrie landbrug. Dette er et svært udgangspunkt for dem, der vil gøre noget ved problemerne.

På trods af de svære vilkår er der i dette nummer af Tidsskrift om Permakultur artikler om fem permakulturlandbrug drevet af mennesker, der ønsker at medvirke til en påkrævet omstilling. Fem landbrug, der alle anvender langt færre og mindre avancerede maskiner end industrilandbrug, og arealerne de dyrker på er mindre.

Nogen vil måske spørge, hvordan vi kan tro, at disse små landbrug er fremtiden?

Og er det muligt at kombinere omsorg for jordens økosystemer med omsorg for mennesker?

Er det realistisk at leve af små landbrug?

Med udgangspunkt i gården Bec Hellouin i det nordlige Frankrig er der nu for første gang lavet en grundig undersøgelse af hvad timelønnen er på et mikrolandbrug uden maskiner. Der hører 16 hektar jord til Bec Hellouin, hvoraf 12 hektar er skov. Gården ejes af Charles og Perrine Herve-Gruyer, som har 9 ansatte. Man opstillede sammen med et hold af forskere et forsøg på gården,¹ hvor 1000 m² højbedshave med grønsager, heraf 40% dækket af drivhus, blev hegned af, og alt hvad der kom ind på området og ud af området blev målt og vejret, lige-

som alt tidsforbrug til dyrkningen blev målt. Produkterne blev værdisat ud fra gennemsnitlige priser i området ved direkte salg, ligesom der blev estimeret et tidsforbrug til afsætning og regnskabsførelse og udgifter til produktionen blev registreret. Resultatet var, at man opnåede en timeløn på 38-66 dkk i timen før skat. Spændet skyldes forskellen på de 2 dyrkningsår og forskellige vurderinger af afskrivning på drivhus og andet udstyr. Årslønnen var på 80.000 – 140.000 dkk.

Dette er en lav timeløn, og det forudsætter, at man er dygtig til både grønsagsproduktion og afsætning. Lønnen skal dog holdes op imod, at landmænd generelt er lavtlønnede.

Resultatet skal også vurderes i forhold til, at fødevarerpriserne i Sverige, Danmark og Norge er henholdsvis 13, 27 og 41% højere end i Frankrig, så man må forvente, at overskuddet her ville være tilsvarende højere. Vi skal også vurdere timelønnen i forhold til, at vi kan lave en sådan arbejdsplads uden dagligt tidsforbrug på transport til arbejde, og at vi undgår den store økonomiske risiko, som er involveret i at investere i og opstarte et industrilandbrug.

Endelig vil nogen af grønsagerne gå til eget forbrug. Her fås en væsentligt højere timeløn, fordi der ikke skal bruges tid på afsætning og regnskab. Dette er i forsøget sat til 50% af den tid, der bruges på at dyrke grønsagerne. Vi må derfor konkludere, at selv under de økonomiske forhold, som er beskrevet ovenfor, er det muligt at leve af mikrolandbrug, men det forudsætter et lavt forbrug.

Det er permakulturens vidensintensive tilgang til dyrkning, som gør det muligt at konkurrere med maskiner og stordrift. Dyrkning af flere afgrøder efter hinanden på samme areal. Tæt planteafstand med blandingskulturer af planter med forskellige rodsystemer, opbygning af en sund jord osv.

Superdiverse permakultur-landbrug som Charles og Perrines giver fantastiske vilkår for insekter og småfugle. Samtidigt lagrer de kulstof og producerer en overdådighed af sunde fødevarer på meget små arealer. Intensiv fødevarerproduktion frigør plads til den vilde natur og er en forudsætning for, at vi i fremtiden kan brødføde jordens befolkning.

Kurven over hvor mange permakulturlandbrug og skovhaver, der starter op i Norden i disse år, er stærkt stigende, og det er noget nyt, at folk vil skaffe deres indkomst som permakulturbønder. Vi håber i finder inspiration i artiklerne, som har vidt forskellige indgangsvinkler til emnet permakulturlandbrug.

1. Hervé-Gruyer: *Miraculous Abundance*, Chelsea Green Publishing, 2016. På gårdens hjemmeside: www.fermedubec.com findes et resumé af forsøgsresultaterne på engelsk.